

Fortsatt släktforskning, några anvisningar

Major Viggo Key och medicine doktor Hans Key-Åberg har båda lagt ner ett synnerligen omfattande och metodiskt arbete på att söka finna den felande länken mellan Friedrich Keij och klanen Mackey. Alla Krigsarkivets och Riksarkivets rullor och arkiv har genomplöjts och imponerande är de samlingar av uppgifter om skottar i svensk krigstjänst som Viggo samlat. Doktor Hans Key-Åberg har sökt lösningen på problemet i Skottland och klanen Mackeys äldre historia, men man måste nog säga att resultatet har blivit mycket klen och helt otillfredsställande vid en kritisk granskning. Man måste emellertid beundra det arbete som ligger bakom samlandet av alla dessa uppgifter. Att det sedan icke lett till ett godtagbart resultat måste helt enkelt bero på att det inte finns något samband.

Slakten härstammar helt enkelt inte från klanen Mackey. Uppgifterna härom är en odokumenterad konstruktion från 1850-talet och ingenting annat.

En anvisning för fortsatt forskning ger oss utdraget ur Södra Møre häradsrätts dombok, 8 paragrafen, 19 november 1688. Kunde man klarlägga med vad rätt Friedrich och sedermera hans änka bodde på frälsehemmanet Wijntorp under åren 1687-1688 kunde man möjligen få en ledtråd till vidare forskning.

En del andra uppgifter vi har om Friedrich vilka möjligen kan ge oss ledtrådar till vem hans fader kan ha varit. Följande är en sammanställning gjord av Mac Key.

“Hans namn är sammansatt av ett tyskt förnamn och ett sannolikt skotskt efternamn. Detta senare har skrivits som Keij, men det finnes även versionen Keitz. Det är osannolikt att det har kunnat förlora ett prefix som Mac. Namnet har uttalats med mjuk vokal och kan knappast ha kommit från Mackey, som har uttalats med två hårda vokaler. Det är muntligt nedärvt och ej skriftligt. Man vågar nog gissa att det ursprungliga skotska namnet har haft något med det fornnordiska “keis att göra. Beteckningen för jordägande bönder och som förekommer på av vikingarna hemsökta kuster av Skottland och Irland.

Friedrich dyker upp i ett tyskt legotrufförband och man kan därav kanske dra slutsatsen att han icke behärskar skotska språket. Han söker sig hem till Sverige och icke till Skottland. Han döper icke sina söner till skotska förnamn. Han har tydligen inte alltför färsk kontakt med Skottland.

Hans ålder och födelsetid är okänd, men man kan våga en gissning på 1630-1640.

Friedrichs fader skulle varit av adlig skotsk släkt och överstelöjtnant, alltså militär och tjänat i Tyska kriget. Fadern skulle varit bosatt i Uppland. När? Låt oss våga en ny gissning på tiden mellan 1590 och 1625. Att ha bott i Uppland kan knappast likställas med att ha varit med om några korta veckors mönstring i t ex Enköping, som fallet var med delar av det Mackeyska regementet.

Under Friedrichs barndom inträffar en chockartad händelse, som sätter outplånliga spår i hans minne. Ett överfall under faderns frånvaro ödelade familjens ekonomi och

kanske det även skingrade hela familjen. Ett obekräftat ej grundat rykte gör gällande att modern dödades vid detta tillfälle. Om händelsen skulle ha inträffat i Uppland skulle den med säkerhet ha lämnat spår efter sig i några annaler eller arkiv. Dr Hans Key-Åberg har förgäves forskat efter några sådana. Låt oss våga ännu en gissning. Historien påminner om plundrande soldatesk i någon tysk småstad under 30-åriga krigets sista år.”

Mac fortsätter:

“Av dessa sex pusselbitar gäller det nu att skapa ett porträtt av Friedrichs fader. Om vi börja med den adliga skotska släkten med ett enstavigt namn som börjar på Kei så finnes det endast en enda att välja på nämligen Keith.

Det stämmer förbluffande bra både med tanke på att kyrkogårdsvaktmästaren i Kalmar stavade namnet Keitz och att namnet muntligen har nedärvts genom Tyskland, Tyska språket har nog litet svårt att uttala th i slutet av ett ord. Det blir nog helst ett “z”.

Men hur är det med bosättningen i Uppland vid sekelskiftet 1500-1600? Det var sannerligen icke vanligt att det förekom skottar i Sverige vid den tiden. I så fall voro de ytterst sällan bosatta på landet. Men det fanns en som ägde ett stort gods i Uppland och han hette Andrew Keith ägare till Finsta Gård och gift med Elisabet Grip. Han var katolik och rådsherre till Sigismund och Johan III. För att undgå rättarsvärdet på Linköpings torg flydde han till Polen 1597 och lämnade Elisabeth ensam kvar på Finsta tills hon dog år 1616 som den sista av släkten Grip.

Är icke detta sammanträffande allt för påtagligt för att vara en ren slump. Med Andrew Keith som Friedrichs farfar måste vi då söka efter en officer med namnet Keith, som fader till Friedrich.

Kanske Fischer, författaren till “The Scots in Sweden” här kan få svar på sin fråga var han skall placera den Major James Keith, som ...”recalls his services to the Crown of Sweden during about forty years of war, imprisonment, ransom and suffering from wounds, (in the year 1643)” (sid 73). “Queen Christina grants him the situation as town-major with an annual salary of 400 Thaler”. (R.A. biogr).

Har denne tjänat svenska kronan i 40 år då han skriver sin ansökan 1643 så passar han bra in i bilden. Man kan även med lite fantasi tänka sig honom som kommandant eller townmajor i en ockuperad tysk stad under 30-åriga kriget. Han har blivit kastad i fängelse och sårad då staden erövrades. Han vet inte vart hans hustru och omkring tioårige son Friedrich tog vägen då soldatesken plundrade staden.

James Keith har tydligen starkare band med Sverige än med Skottland eftersom han söker sig hit efter sin frigivning. Han är visserligen endast major, och den vi söker skall vara överstelöjtnant, men det kanske man kan skylla på Friedrichs oskyldiga skrytsamhet.”

Hypotesen Andrew Keith - James Keith - Friedrich Keij har, säger Mac Key, ett

allvarligt fel "äktenskapet mellan Andrew Keith och Elisabeth Grip var enligt alla källor barnlöst."

"Men är det" fortsätter han "verkligen så otänkbart att Elisabeth, för att få sitta i orubbat bo på Finsta efter Linköpings blodbad och räfsten bland rådsherrarna, förnekade och smusslade undan sonen James bland de övriga statarbarnen på Finsta. Eller följde måhända James med sin fader Andrew till Polen 1597?"

Under åren 1966-1972 hade Stina Giöbel, Mac Key och jag (Johan Key) fått kontakt med fru Eva Granberg, Bromma (senare Djursholm), energisk släktforskare. Hon hade kommit fram till att Beata Keith gift Israel Svensson och dotter till Ludvig Keith och Märtha Björnram var kusin till Jakob Keij. Det vill säga Ludvig som var son till James Keith skulle haft inte bara en utan två bröder, nämligen Jöran (Georg) och vår stamfader, sedermera strandridaren Fridrich.

Det skulle föra för långt att redovisa hennes omfattande forskning i Finland, i Skottland och främst i svenska arkiv. Hon har utförligt redovisat sina rön i nedan angivna skrivelser.

Redan 1967 sammanställde hon "Nya rön angående familjen Keys skottska härstamning" som här återges i sin helhet, dock med några avbrott för mina kommentarer.

"Stammar familjen Key från klanen Keith, som enligt Sir Thomas Innes of Learney, Lord Lyon King of Arms, är bärare av ett av de mest romantiska namnen i skottsk historia? Ännu har jag ej funnit ett direkt bevis, men åtskilliga indirekta för detta påstående, vilka jag härmed vill redovisa. Vid forskningar förra året i min mors släkt fann jag en anmoder, Beata Keis i Hässlid i Virserums socken. Själv skrev hon sitt namn Keitz, för övrigt med en utsökt piktur. I direktör J. Silfvings bok "Krigare, godsägare, fattighjon" fann jag snabbt hennes härkomst. Hon var enda barnet till rustmästaren vid Kalmar regemente, Ludvig Keitz, död i Landskrona "in octobris 1677" och Märta Björnram på Örsasjögle säteri i Tvetå socken. Ludvig Keitz var son till skottske majoren James Keith, som kom i svensk tjänst 1613 i "MuskoW, 1630 värvade 200 skottiska soldater på "egen omkostning", 1646 fick 300 daler av drottning Kristina för att fara till Skottland", "att komma till sitt arv igen". År 1648 är han tillbaka i Sverige och får då pension som major. Drottning Kristina donerade 1651 tre gårdar till honom, hans hustru och äkta manliga bröstarvingar i Uppvidinge härad, Wäxjö län, nämligen i Hälleberga socken Trulleboda, som han gjorde till säteri, samt i Älghults socken Silverekemåla och Siren i Fröseke, båda belägna c:a 1 112 mil norr om Trulleboda. Enligt Palmskiöldska samlingarna i U.U.B. satte James Keith "livet till för rikets fiender i Polneske kriget". Hans hustru var Beata Gibb. Belägg för att Ludvig är son till James finnes i ett Kungligt brev av 7/4 1676, i vilket Karl XI ger sitt samtycke till giftermål mellan svenska ofrälse Ludvig Keitz och Märta Björnram, icke minst i "anseende till vad hans fader major Jakob Keitz haver gjort för Oss och Sveriges Krona".

Så långt Eva Granberg. Hon har i den "Palmskiöldska samlingen" (Uppsala universitetsbibliotek) funnit följande skrivelse som i hennes tydning lyder:

“Jacob Keitz major

År 1613 först antagen uti K.Gustaf Adolfs krigstjänst i Ryssland, sedan tjänt uti 36 år, imedlertid på egen bekostnad till Cronones tjänst på särskilte tider överfört ifrån Skottland 2:ne Complete kompanier soldater. Commenderad 18 år för stabsmajor (!) och esomoftast uti överste och överstelöjtnants ställe. Satte omsider livet till uti Polska kriget för R (rikets förmodligen. G:s anm.) fiender. Hustru Beata Giebs.”

Det är måhända lite överraskande att denne Jacob Keitz och James Keith med så stor säkerhet kan påstås vara samma person. Eva Granberg har i en skrivelse “Skotten James Keith, major i svensk tjänst, hans anknytning till Älghult (socken) och något om hans ättlingar” redovisat sina forskningar. Inledningsvis skriver hon

“James Keith, min anfader i tionde led, fick 1651 tre gårdar av drottning Christina, vilket redan J. Silfving omnämnt i sin bok “Krigare, Godsägare, Fattighjon”. Det är genom ifrågavarande gåvobrev avseende dessa tre gårdar man kan utläsa att skotten James Keith och den svenska majoren Jacob Keitz eller Keits (hon säger sig ha sett tjugotal olika stavningar av namnet Keith) är samma person.

Gåvobrevet finns i kammarsarkivet och är undertecknat av drottning Christina d 31 Maj 1651.

Ovannämnd skrivelse av Eva Granberg innehåller i övrigt en mängd uppgifter som synes styrka den uppfattning hon redovisat.

Att Friedrich Keitz skulle vara James Keiths tredje son har hon dock angivit som “hypotetiskt”.

Eva Granberg fortsätter i sin skrivelse “Nya rön ...

“Var kommer då släkten Key in i sammanhanget? Deras med säkerhet kände stamfader var Friedrich Keitz, löjtnant vid Karl Gustaf Skyttes värvade infanteriregimente, sedermera strandridare i Kalmar, gift med Elisabeth Henriksdotter Pihlman, död på Kunhult i Askeryds socken utanför Eksjö 1687, men begravnen i Kalmar. Min hypotes är att Friedrich och Ludvig äro bröder. De äro jämnåriga, med samma (?) ovanliga efternamn, komma från samma trakt och ägna sig båda åt officersbanan. Ludvig blir underofficer vid Kalmar regemente i Nils Silversparres kompani. Kompanichefen är från Flöxhult i Älghults socken, där familjen Keith hade två gårdar. Jag föreställer mig, att sönerna Ludvig och Friedrich många gånger ridit dit från Trulleboda för att se till familjens egendomar, inte minst sedan deras mor blivit änka. Hon står i slutet av 1660-talet som ägare till Trulleboda i mantalslängderna. Då bör sönerna ha kommit i kontakt med adelsmännen på gårdarna däromkring. På så sätt vill jag förklara varför Friedrich Keitz blir officer just vid Karl Gustav Skyttes regemente.

Från Silverekemåla till Sävsjö, numera Sävsjöström, i Lenhovda socken är det

fågelvägen en knapp mil. Det finns ingen landsväg däremellan men en ridväg, som använts långt in på detta sekel. Detta meddelar mig fru Thäck på Silverekemåla, som är barnfödd där. Sävsjö var en sätesgård i Skytteska ätten och där föddes överste Nils Skytte, som var kusin med Karl Gustaf Skytte. Så måningom blev han också officer i kusinens regemente. Kusinerna Skytte var så lierade, att Nils Skyttes söner ärvde Karl Gustaf Skytte, allt enligt överste Nils Skyttes dagbok. Säkert har Karl Gustaf Skytte åtskilliga gånger gästade Sävsjö, där han kan ha träffat Friedrich vid någon av dennes inspektionsturer till Silverekemåla och då erbjudit honom en tjänst som löjtnant vid sitt regemente.

James Keith var enligt Palmiskiöld, som redan nämnts, gift med Beata Gibb. Detta är också ett skottskt familjenamn. Familjen är av normandisk härkomst, den kommer från en liten stad i Normandie, de Gibue's. Vid mina förfrågningar i Skottland under min resa där i juni då är emellertid namnet Beata fullständigt okänt i det landet. Vem är då Beata Gibb? Hon kan vara dotter till regementskvartermästaren vid Kalmar regemente, William Gibb, enligt Rudelius död 1638. Han var gift, men okänt med vem. Kan han ha varit gift med en svensk adelsdam, då Beata är ett typiskt svenskt adelsnamn under denna tid, och Ludvig och Friedrich fått sina namn från Beata Gibbs mors sida? Deras tyskklingande namn kan också få sin förklaring av att de fötts under faderns 16-åriga tjänstgöringstid i trettioåriga kriget och fått sina namn efter tyska faddrar. James Keith och Beata Gibbs äldste son hette dock Georg, ty för Trulleboda står i mantalslängden under 1675-76 Jöran Ketz.

Ytterligare bevis på att Friedrich är son till James Keith utgör namnen, som han gav sina söner. I äktenskapet med Elisabeth Henriksdotter Pihlman hade han 3 söner. Den första föddes 1680, dog samma år och begravs i Dörby socken utanför Kalmar utan namngivelse. Sannolikt hette han Jakob. Andre sonen, född 1681, fick namnet Henrik efter morfadern, förmodligen dog han ung. Tredje sonen, från vilken hela familjen Key stammar, föddes 1686 och fick i dopet namnet Jakob, vilket talar för att hans farfader verkligen var James Keith."

Varför talar namnet Jacob för "att hans farfader verkligen var James Keith?" Hur kommer det sig att det skottska namnet James i Sverige blir Jacob?

Eva Granberg fortsätter och vill med den 90-åriga adelsdamen Magdalena Ehrenbielkes intyg till Kungl. Majt.s kansli då Johan och Fredrik Key sökte adelskap bevisa "att Fredrik var av skottsk härstamning".

Hon skriver:

"Att Friedrich var av skottsk härstamning framkommer av följande redogörelse. Hans sonsöner Johan och Fredrik önskade i mitten av 1700-talet bli nobiliserade. I sin inlägga, som dock blev utan effekt, var deras argument bl.a. ett uttalande av en 90-årig adelsdam, Magdalena Ehrenbielke, dotter till ägaren av Kunhult, där Friedrich Keitz avled. Hon intygade, att hon känt honom som barn och att "han varit av adelig skottsk extraktion".

Friedrichs son Jakob, som tar bort de två sista konsonanterna, th, i sitt efternamn, vilka under förtyskningstiden under 1600-talet blivit tz, kallar sig alltså Key. Han blir

kronobefallningsman i Lönneberga och sedermera i Målilla, efter sin svärfar Drangel. Frågan inställer sig då hur det kommer sig, att Jakob Key, född och uppvuxen i Kalmar, söker sig just till dessa trakter och tager sin brud därifrån. Kan det vara så, att han som barn ofta gästade släkten på Örsasjögle i grannsocknen Tveta och kusinen Beata Keitz, sedan hon gift sig 1697 med bonden Israel Svensson på Hässlid i Virserum, också grannsocknen till Målilla. Hans mor, Elisabeth Henriksdotter Pihlman, gifte om sig efter några år som änka.

Beata Keitz man, bonden Israel Svensson, var enligt bouppteckningen från 1739 synnerligen förmögen. Bl.a. lämnade han efter sig 6 gårdar. Dessutom kan man utläsa, att han var något av en bankir för bygden. På mödernet stammade han från flera präster i Näshults församling och var äldre bror till ätten af Wirséns stamfader Kebbo Svensson. Hans hustru Beata var ett mycket anlitat dopvittne och frambärerska, särskilt i de båda adelssläkterna i Virserum, Grönhagen och Cederstierna, samt i prästfamiljerna därstädes. Dessutom förekommer hon på 1720-talet som dopvittne i Järeda socken. Hon var alltså inte rädd för besväret. Därför hade jag hoppats, då jag nyligen var i Vadstena, att finna henne som dopvittne vid något av Jakobs talrika barns dop, i Lönneberga eller Målilla. Så blev dock icke fallet. Det som eventuellt kunde sättas i samband med Beata skulle kunna vara vittnet vid Jakob Keys yngsta barns, Anna Christina, dop 1731, "Studiosus Dominis" Kynnsberg. Han kan vara Beatas äldsta dotterson Sven Kindberg och ha fått sina grundläggande studier hos kyrkoherden i Målilla, Nils Cantell. Fö. var kyrkoherde Cantells hustru Helena Drangel frambärerska vid detta dop. Hon var faster till Jakob Keys fru Margareta Drangel.

Nils Cantell var bondson från Kantebo i Tveta socken född 1671. Kantebo är granngård till Örsasjögle och alltså är han bekant från barndomen med Beata Keitz, född på den senare gården 1676. I Tveta kyrkas bänknúmering för år 1694 tilldelades Kantebo på manssidan N:0 1 och Örsasjögle N:0 2. När Jakob döper sin son Fredrik 20/17 1720 i Lönneberga är pastor i Målilla, Nils Cantell, första vittne. Kyrkoherde Cantell och Beata Keitz äro bägge dopvittnen vid dop av Hedvig Christina Grönhagen 9/5 1719 i Virserum. Beatas man, Israel Svensson, och kyrkoherde Cantell äro vidare vittnen vid länsman Samuel Thorns dotter Anna Majas dop 1728, likaså i Virserum. Thorn var gift med en dotter till Nils Cantell och Helena Drangel. En annan måg till de senare var häradskrivare Georg Svebilius. Han är andra vittne vid Jakob Keys sons Adam Magnus dop 21 april 1723 i Lönneberga. Dessa fakta talar för att Beata Keitz, Jakob Key och Nils Cantell samtliga haft nära kontakter med varandra."

Jag har här observerat att mina uppgifter i om Fredrik och Adam Magnus födelsedata är desamma som Eva Granberg anger för deras dop. Sannolikt är hennes uppgifter, hämtade direkt ur kyrkböcker och dophandlingar, riktiga. Dop på födelsedagen förekom sannolikt ofta.

Så slutar Eva Granberg sin redogörelse med ytterligare en föreningslänk mellan Beatha Svensson i Hässlid, född Keith och släkten Key genom Sven Kindberg och hans son Nils Kindberg, gift sedermera med Christina Margareta Keij, dotter till häradshövding Johan Keij (Key) och hans maka Christina Wiesel.

Hon skriver:

“Låt oss nu skärskåda studiosus Sven Kindberg. Han var äldste son till Beata Keitz enda till vuxen ålder komna dotter, Anna Katarina, och pistolsmeden vid Smålands Ryttare, mästare Göther Kindberg i Lilla Ahnhult i Virserums socken. Född 1716, blev han student 1739 och präst 1746. Vad orsaken kan ha varit är väl svårt att säga, men under många år fick han ingen ordinarie tjänst. Först 1778 blir han komminister i Hults och Edshults församlingar, i vilka socknar Jakob Keys framgångsrike son, häradshövding Johan Key, var stor godsägare. Förbarmade sig Johan Key över sin släkting Sven Kindberg genom att intervensera, så att han fick tjänsten, trots att han endast placerades i andra förslagsrummet och de båda medsökandena voro 30 år yngre? Ytterligare ett bevis för de nära relationerna mellan Key och Kindberg är, att den senares ende son, löjtnanten vid Livdrabantkåren Nils Kindberg, född i Edshult 1754, gifter sig med en dotter till Key, Christina Margareta. Nils och Christina Margareta Kindberg blir morföräldrar till Henrik Bernhard Palmaer, som kärleksfullt omnämner dem i Palmaeriana på K.B. Direkta bevis för Friedrichs Keitz släktskap med min anfader James Keith hoppas jag komma fram till under mitt fortsatta forskningsarbete i Sverige och Skottland. Till dess så kan ske, har jag velat lämna detta preliminära meddelande.

Bromma i juli 1967
Eva Granberg”

De uppgifter från Eva Granberg jag haft tillgång till är:

1. Nya rön angående familjen Keys skottska härstamning.
2. Skotten James Keith, major i svensk tjänst, hans anknytning till Älghult (socken) och något om hans ättlingar.
3. Fotostatkopia ur Palmskiöldska samlingen (Uppsala universitetsbibliotek) rörande Jacob Keitz.
4. avskrift: “Några anteckningar som bestyrker teorin om klanen Keith såsom ursprung till släkten Key” samt
5. Officerares och underofficerares släktskapsförhållanden vid Åbo-Björn eborgs Kavalleriregemente enligt avlöningslistan 1699 samt deras relationer till ätten Björnram av Helgås och släkterna Keith och Key, med en avslutande släkttavla över dessa.

Dessa handlingar finns 1986 förutom hos mig, hos Stina Gibbel, Mac Key och naturligtvis hos Eva Granberg.

Men och slutligen förbindelsen James Keith och Fridrich Keij anger Eva Granberg som “hypotetisk”.